

פָּתַח אוֹתוֹ תִּינוּק בְּנוֹ וְאָמַר, (במדבר כו) אָבִינוּ מֵת בְּמִדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה וְגו'. אָבִינוּ, הָרִי הַטַּעַם לְמַעַלָּה, הָאָרֶץ בְּמִלָּה וּמִשָּׁף אוֹתָהּ. אֵי חֲסִידִים קְדוּשִׁים, כְּמָה מְשִׁיכוֹת צַעַר בְּקִרְיַת אָבִינוּ. אֵין צַעַר וְאֵין כָּאֵב שֶׁל רוּחַ וְנִפְשׁ אֲלֵא כְּשֶׁקְרָאנוּ כֶּף, אָבִינוּ, בְּכָאֵב מִלֵּב. מֵת בְּמִדְבָּר, וְכִי אַחֲרִים לֹא מֵתוּ בְּמִדְבָּר שְׁפָאן רֶשֶׁם אוֹתוֹ וְאָמַר שֶׁהוּא מֵת בְּמִדְבָּר? וְהָרִי אֲלֵפִים וְרַבְּכוּת מֵתוֹ בְּמִדְבָּר!

אֲרֵא כְּמָה בְּנֵי אָדָם מְעֻרְטִלִים עַל זֶה, מֵהֶם אוֹמְרִים שֶׁהוּא הָיָה מְקוּשָׁשׁ הַעֲצִים, שְׁכַתוֹב פִּי בְּחֻטְאוֹ מֵת. וּמֵהֶם אָמְרוּ כֶּף, וּמֵהֶם אָמְרוּ כֶּף, וְאֵנִי כֶּף לְמִדְתִּי: יוֹם שֶׁאָבָא נֶפֶל בְּבֵית חֲלִיו, לְמִדְנֵי אֵת זֶה, וְאֵנִי רְאִיתִי מָה שֶׁרְאִיתִי, שְׁצִוָּה אוֹתִי אָבָא שְׁלֵא לְגַלּוֹת. אֲלֵא כְּמָה וְכְמָה הָיוּ שְׁמֵתוֹ בְּמִדְבָּר, וְלֹא עַל חֻטְא קִרְחָ וְלֹא עַל חֻטְא הַמְרַגְּלִים. כֶּף נִגְזְרָה הַגְּזֵרָה. (וְלֹא עַל חֻטְא הַעֲגֵל שֶׁעָשׂוּ וְכו')

אֲלֵא קִדְּם (שְׁמֵתוֹ עַל חֻטְא קִרְחָ, עַל חֻטְא הַמְרַגְּלִים, כֹּאשֶׁר נִגְזְרָה הַגְּזֵרָה, וְקִדְּם) מִתַּן תּוֹרָה, וְאַחַר הַעֲגֵל שֶׁעָשׂוּ אוֹתָם מִטְעֵי הָעוֹלָם וְאֵלוֹ שֶׁנִּמְשְׁכוּ אַחֲרֵיהֶם.

אָבֵר טַעֲנָה שֶׁטַּעֲנֵנו אוֹתָן בְּנוֹת, שְׁמֵת בְּמִדְבָּר הוּא, וְהָיָה צְלֻפְחָד גְּדוֹל לְבֵית יוֹסֵף, וּמֵתוֹף שְׁלֵא יָדַע דְּרַכֵּי הַתּוֹרָה כְּרֵאוּי, לֹא הָיָה נָשִׂיא, וְהוּא הָיָה שְׁלֵא שָׁמַר פִּיּוֹ וּדְבָרָיו מוֹל מִשָּׁה, וְעָלְיוֹ פְתוּב (שֵׁם כֹּא) וַיִּמֵּת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל. גָּבַר שְׁלֵא יָדַע אֵת הַתּוֹרָה, (לֹא גְדוֹל בְּתוֹרָה) וְהוּא גְדוֹל הַמְשַׁפְּחָה. גְּדוֹל שֶׁל זֶרַע יוֹסֵף, מְבַנֵּי מְנַשָּׁה. וּמִשׁוֹם שְׁחֻטָּא בְּמִדְבָּר בְּדַבּוּר לְמִשָּׁה, חֲשַׁבּוּ שֶׁמִּשָּׁה שָׁמַר לוֹ שְׁנֵאָה, וּמִשׁוֹם כֶּף קָרְבוּ לְפָנֵי מִשָּׁה וְאֲלַעְזָר וְכָל הַנְּשִׂאִים וְכָל רְאִשֵׁי הָאֲבוֹת, וְלֹא דַבְּרוּ עִם מִשָּׁה אֲלֵא לְפָנֵיהֶם,

פָּתַח הֵהוּא יִנוּקָא בְּרִיָּה וְאָמַר, (במדבר כז) אָבִינוּ מֵת בְּמִדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה וְגו'. אָבִינוּ, הָא טַעֲמָא לְעִילָא, אָרֶץ מִלָּה וּמְשִׁיף לָהּ, אֵי חֲסִידֵין קְדִישִׁין, כְּמָה מְשִׁיכוֹ דְצַעֲרָא בְּמִקְרֵי אָבִינוּ. לֵית צַעֲרָא, וְלֵית כְּאָבָא דְרוּחָא וְנִפְשָׁא, אֲלֵא כַד קָרְאָן הָכִי, אָבִינוּ, בְּכָאֵב מִלֵּבָא. מֵת בְּמִדְבָּר, וְכִי אַחֲרָנִין לֹא מֵיתוּ בְּמִדְבָּרָא, דְהִכָּא רִשִׁים לִיָּה, וְאָמַר דְאִיהוּ מֵת בְּמִדְבָּר, וְהָא אֲלֵף וּרְבָבָן מֵיתוּ בְּמִדְבָּרָא.

אֲרֵא כְּמָה בְּנֵי נָשָׂא עֲרֻטִילָאִין עַל דָּא, מְנַהוֹן אֲמַרִי דִּיהוּא מְקוּשָׁשׁ עֲצִים הָוָה, דְכַתִּיב פִּי בְּחֻטְאוֹ מֵת. וּמְנַהוֹן אֲמַרִי הָכִי, וּמְנַהוֹן אֲמַרִי הָכִי, וְאֵנָּה הָכִי אוֹלִיפְנָא, יוֹמָא דְאָבָא נֶפֶל בְּבֵי מְרַעִיָּה, אוֹלִפִּי לִי דָא. וְאֵנָּה חֲמִינָא מָה דְחֲמִינָא, דְפָקִיד לִי אָבָא דְלֹא לְגַלּוֹתָהּ.

אֲלֵא כְּמָה וְכְמָה הָיוּ דְמֵיתוּ בְּמִדְבָּרָא, וְלֹא עַל חוּבָא דְקִרְחָ, וְלֹא עַל חוּבָא דְמְרַגְּלִים, כַּד אַתְגְּזֵר גְּזֵרָה, (ס"א וְלֹא עַל חוּבָא דְעִנְיָא דְעַבְדוֹ וְכו') אֲלֵא קוּדְם (ס"א דְמֵיתוּ עַל חוּבָא דְקִרְחָ, עַל חוּבָא דְמְרַגְּלִים, כַּד אַתְגְּזֵר גְּזֵרָה,

וְקוּדְם) מִתַּן תּוֹרָה, וּבְתַר עֲגָלָא דְעַבְדוֹ, אֵינוֹן מִטְעֵי עֲלֻמָּא, וְאֵינוֹן דְאֵתְמַשְׁכוּ אַבְתְּרִיָּהוּ.

אָבֵר טַעֲנָה דְטַעֲנֵנו אֵינוֹן בְּנֵתִין, דְמֵית בְּמִדְבָּר, אִיהוּ, וְהָוָה צְלֻפְחָד רַב לְבֵי יוֹסֵף, וּמִגּוֹ דְלֹא הָוָה יָדַע אֲרַחוּי דְאוּרִייתָא כְּדָקָא יָאוֹת, לֹא הָוָה נָשִׂיא. וְהוּא הָוָה דְלֹא נָטַר פּוּמִיָּה וּמְלוּי לְקַבְלִיָּה דְמִשָּׁה, וְעָלִיָּה פְתִיב, (במדבר כא) וַיִּמֵּת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל.

גָּבַר דְלֹא יָדַע אוּרִייתָא, (ס"א לָאוּ רַב כְּאוּרִייתָא) וְאִיהוּ רַב מְשַׁפְּחָה. רַב דְזִרְעָא דְיוֹסֵף, מְבַנֵּי דְמְנַשָּׁה. וּבְגִין דְחַב בְּמִדְבָּר בְּמְלוּלָא לְגַבֵּי מִשָּׁה, חֲשִׁיבוּ דְמִשָּׁה אֲנָטִיר דְכַבּוּ. וּבְגִין כֶּף קָרְיָבוּ לְקַמִּיָּה דְמִשָּׁה, וְאֲלַעְזָר, וְכָל הַנְּשִׂאִין, וְכָל רִישֵׁי אַבְהֵן, וְלֹא מְלִילוּ עִם

משה אלא לקמיהו, בגין דקניאו קנאה מניה. מכאן, מאן דחייש מן דינא, יקרב אתרנין, ויסגי בגוברין בהדי ההוא דינא, בגין דישמעון דינא מניה, וידחל מניהו, ולא יהא דן אלא כדקא יאות, ואי לא, ידחי ליה מן דינא. ואיפון לא ידעו דהא (במדבר יב) משה ענו מאד מפל האדם אשר על פני האדמה, ולא ידעו שמשה ידעו דמשה לאו הכי.

ביון דחמא משה כה, אמר חמינא דכל פנופיא דגוברין רברבין מישראל, וכל רישי אבהן וכל נשיאי פנשתא, עלי קריבו. מיד אתפרש משה מן דינא, הדא הוא דכתיב, (במדבר כז) ויקרב משה את משפטן לפני יי. (אמר משה לא אתחוו לי לדינא דא) ענותנותא דמשה, אקריב את משפטן לפני יי. דינין אתרנין, ארחא דא לא נטלי, דאף על גב דכנופיא סגי עליהון. איפון דיני אקרון עזי פנים, לית בהו מענותנותא דמשה כלל. זכאה חולקיה דמשה. חדו רבי אלעזר וחרבייא.

אמר ההוא ינוקא, אהדרנא למלין קדמאין. אבינו מת במדבר אבינו האי טעמא דאמי, לנחש תלייא על גדליה, ומשיף זנביה בפומיה, בטעמא, דההוא דאתמשף עליה לעילא. מת במדבר, במלולא דפומיה. אתבהיל ההוא ינוקא בבהילו, ואתקיף בקודלא דאבוי, ובכה ואמר, צלפחד דא במלולא מית, ואנת אבא במלולא אהדרת לעלמא דא. אהדר אבוי ונשיק (דף ר"ו ע"א) ליה, וגפיף ליה. בכו רבי אלעזר, וחרבייא כלהו, ואבוי בכה בהדיהו, נטלוהו כלהו ונשקוהו בפומוי, על רישיה, ועל עינוי, ואבוה הוה בכי בהדיה.

משום שקנאו ממנו קנאה. מכאן, מי שחושש מן הדין, יקרב אחרים וירבה אנשים אצל אותו דין, כדי שישמעו דין ממנו ויפחד מהם, ולא יהא דן אלא פראוי, ואם לא - ידחה אותו מן הדין. והם לא ידעו שהרי (שם יב) משה ענו מאד מפל האדם אשר על פני האדמה, ולא ידעו שמשה לא כה.

ביון שראה משה כה, אמר, ראיתי שכל התפנסות של אנשים גדולים מישראל וכל ראשי האבות וכל נשיאי הכנסת קרבו אלי. מיד פרש משה מן הדין, זהו שכתוב (שם כז) ויקרב משה את משפטן לפני ה'. (אמר משה, לא ראוי לי לדין זה) ענותנותו של משה, הקריב את משפטן לפני ה'. דינים אחרים לא לוקחים דרך זו, שאף על גב שהתפנסות גדולה עליהם. הם נקראים דינים עזי פנים, אין בהם מענותנותו של משה כלל. אשרי חלקו של משה. שמחו רבי אלעזר והחברים.

אמר אותו תינוק, חזרנו לדברים הראשונים. אבינו מת במדבר. אבינו, הטעם דומה לנחש שתלוי על ערפו, ומושף זנבו בפיו בטעם שאתו שנמשף עליו למעלה. מת במדבר, בדבור פיו. התבהל אותו תינוק בבהלה ותפס בערף אביו, ובכה ואמר, צלפחד זה מת בדבור, ואתה אבא, בדבור חזרת לעולם הזה. חזר אביו ונשקו וחבקו. בכו רבי אלעזר וכל החברים, ואבוי בכה אתם. לקחוהו כלם ונשקוהו בפיו, על ראשו, ועל עינוי, ואבוי הנה בוכה עמו.

אמר לו רבי אלעזר, בני, הואיל ואמרת דבר זה, מה זה כי בחטאו

אמר ליה רבי אלעזר, ברי, הואיל ואמרת מלה דא, מהו כי בחטאו מת.